

УДК 351.77:005.334:37.014.3(477)

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2025-4\(45\)-1](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2025-4(45)-1)**Кузьменко Ганна Олександрівна,**

доктор філософії в галузі публічного управління та адміністрування, доцент, доцент кафедри публічного адміністрування, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2; <https://orcid.org/0000-0003-0672-7633>

Kuzmenko Hanna Oleksandrivna,

Doctor of Philosophy in Public Administration and Management, Associate Professor at the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, 2, Frometivska Str.; <https://orcid.org/0000-0003-0672-7633>

КОМУНІКАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ОСВІТІ: ПРОТИДІЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. Мета роботи. Стаття присвячена теоретичному та прикладному аналізу проблеми комунікаційної безпеки в освіті в умовах посилення дезінформаційних впливів. Метою дослідження є обґрунтування сутності поняття «комунікаційна безпека в освіті», визначення основних ризиків інформаційних маніпуляцій у навчальному процесі та виокремлення педагогічних і організаційних механізмів протидії дезінформації. У статті окреслено системну роль освіти як середовища формування інформаційної стійкості, критичного мислення й культури відповідального спілкування в цифровому просторі.

Методологічну основу дослідження становить міждисциплінарний підхід, що поєднує принципи педагогіки, психології, комунікативістики та інформаційної безпеки. Застосовано методи контент-аналізу, порівняльного узагальнення, системного та структурно-функціонального аналізу, які дозволили розкрити взаємозв'язок між рівнем цифрової компетентності педагогів, станом освітнього середовища та стійкістю до дезінформаційних впливів. Теоретичну базу становлять сучасні праці українських дослідників – В. Бахмат, Б. Гривнака, В. Іванцова, О. Костенка, О. Лаврентьєвої, І. Лопушинського, Н. Литвин, Д. Лисова, Т. Павленко, І. Сапіжака, А. Яроша, а також нормативні документи, зокрема Концепція розвитку цифрових компетентностей громадян України.

Наукова новизна. У роботі запропоновано трактування комунікаційної безпеки як інтегрованого елементу освітньої політики, що поєднує педагогічні, психологічні, технологічні та ціннісні механізми забезпечення достовірності інформації. Обґрунтовано, що розвиток цифрової грамотності педагогів і формування медіаосвітніх компетентностей є ключовими умовами стійкості освітнього середовища до дезінформаційних впливів. Вперше систематизовано напрями державної, інституційної та етичної взаємодії у сфері захисту інформаційного простору освіти.

Висновки. Комунікаційна безпека в освіті постає як комплексне явище, спрямоване на формування культури критичного мислення, відповідального спілкування та академічної доброчесності. Показано, що ефективна протидія дезінформації потребує синергії державної політики, внутрішніх механізмів освітніх установ і педагогічних стратегій розвитку медіаграмотності. Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні практичних моделей формування інформаційної стійкості педагогів і студентів, а також у вдосконаленні етичних стандартів цифрової взаємодії в освітньому середовищі.

Ключові слова: комунікаційна безпека, дезінформація, медіаграмотність, цифрова компетентність, інформаційна стійкість, освітня політика, критичне мислення.

COMMUNICATION SECURITY IN EDUCATION: COUNTERING DISINFORMATION IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. Purpose of the work. The article is devoted to the theoretical and applied analysis of the problem of communication security in education in the conditions of increasing disinformation influences. The purpose of the study is to substantiate the essence of the concept of “communication security in education”, determine the main risks of information manipulation in the educational process and identify pedagogical and organizational mechanisms for countering disinformation. The article outlines the systemic role of education as an environment for the formation of information resilience, critical thinking and a culture of responsible communication in the digital space.

Methodology. The methodological basis of the study is an interdisciplinary approach that combines the principles of pedagogy, psychology, communication studies and information security. The methods of content analysis, comparative generalization, systemic and structural-functional analysis were applied, which allowed to reveal the relationship between the level of digital competence of teachers, the state of the educational environment and resilience to disinformation influences. The theoretical basis is formed by modern works of Ukrainian researchers – V. Bakhmat, B. Hryvna, V. Ivantsov, O. Kostenko, O. Lavrentyeva, I. Lopushynsky, N. Lytvyn, D. Lysov, T. Pavlenko, I. Sapizhak, A. Yarosh, as well as regulatory documents, in particular the Concept of Development of Digital Competencies of Citizens of Ukraine.

Scientific novelty. The work proposes an interpretation of communication security as an integrated element of educational policy, combining pedagogical, psychological, technological and value mechanisms for ensuring the reliability of information. It is substantiated that the development of digital literacy of teachers and the formation of media educational competencies are key conditions for the resistance of the educational environment to disinformation influences. For the first time, the directions of state, institutional and ethical interaction in the field of protecting the information space of education are systematized.

Conclusions. Communication security in education appears as a complex phenomenon aimed at forming a culture of critical thinking, responsible communication and academic integrity. It is shown that effective counteraction to disinformation requires synergy of state policy, internal mechanisms of educational institutions and pedagogical strategies for the development of media literacy. Prospects for further research lie in the development of practical models for the formation of information resilience of teachers and students, as well as in improving ethical standards of digital interaction in the educational environment.

Key words: communication security, disinformation, media literacy, digital competence, information resilience, educational policy, critical thinking.

Актуальність проблеми. Сучасна система освіти України функціонує в умовах посилення інформаційного тиску, гібридних загроз та активного поширення дезінформації у цифровому середовищі. Інформаційні атаки, фейкові новини та маніпуляційні практики дедалі частіше стають інструментом впливу на свідомість молоді, що створює ризики для формування громадянської позиції, критичного мислення й національної ідентичності. Особливу небезпеку становить потрапляння дезінформаційного контенту до освітнього процесу, адже саме освіта є середовищем, у якому закладаються когнітивні та етичні основи особистості.

Проблема комунікаційної безпеки в освіті постає як стратегічно важлива складова державної політики у сфері інформаційної безпеки. Вона охоплює питання захисту інформаційного простору освітніх установ, розвиток медіаграмотності педагогів і студентів, формування навичок перевірки достовірності даних та усвідомлення наслідків поширення фейкових повідомлень. Забезпечення комунікацій-

ної безпеки у навчальному процесі передбачає не лише технологічні рішення, а й глибоку педагогічну та психологічну роботу, спрямовану на формування інформаційної стійкості особистості.

Мега статті – у зв'язку з актуалізацією проблеми дезінформаційних впливів у сфері освіти та необхідністю формування безпечного інформаційного середовища, обґрунтувати сутність поняття «комунікаційна безпека в освіті», визначити основні загрози дезінформації у навчальному процесі та окреслити концептуальні напрями протидії маніпуляційним впливам у системі освітньої комунікації.

Комунікаційна безпека як елемент освітньої політики. На сьогоднішній день, комунікаційна безпека посідає важливе місце у сучасній освітній політиці, оскільки саме освіта є основним інструментом формування інформаційної культури суспільства. Забезпечення безпечного комунікаційного простору в навчальному процесі передбачає створення умов, за яких інформаційна

взаємодія сприяє не лише передачі знань, а й формуванню критичного мислення, громадянської свідомості та соціальної відповідальності. Як зазначають В. Іванцов та В. Бахмат (Іванцов, Бахмат, 2024, с. 100–104), саме медіа та соціальні мережі нині виступають двозначним феноменом – з одного боку, це платформа для навчання й поширення інформації, а з іншого – інструмент пропаганди, що потребує системного педагогічного контролю.

Варто зазначити, що у межах концепції сталого розвитку освіти комунікаційна безпека розглядається не лише як технологічний аспект захисту даних, а й як складова освітньої культури (Дацків, Задорожна, 2025, с. 1–17). Водночас заслуговує на особливий акцент позиція Т. Павленко, яка підкреслює, що дезінформація характеризується прихованим маніпуляційним впливом, здатним формувати викривлене уявлення про реальність, тому освіта має стати простором раннього виявлення й нейтралізації таких ризиків (Павленко, 2022, с. 337–339). Вона охоплює формування довіри в системі педагогічних і студентських комунікацій, розвиток етичних стандартів цифрової поведінки та запобігання маніпуляційним впливам. Такий підхід відповідає європейським принципам відкритої, етичної та відповідальної освіти, де інформаційна безпека виступає умовою академічної доброчесності й сталого розвитку суспільства знань.

О. Лаврентьева підкреслює, що розвиток цифрової компетентності педагогічних кадрів становить основу модернізації освітнього процесу, оскільки сприяє професійній мобільності викладачів і підвищує їхню здатність ефективно діяти в умовах інформаційної нестабільності (Лаврентьева, 2022, с. 6–14). В українському освітньому просторі важливим кроком у зміцненні системи комунікаційної безпеки стало впровадження Концепції розвитку цифрових компетентностей громадян України, у якій медіаосвіту та цифрову грамотність визначено базовими складовими професійної підготовки педагогів і студентів (Розпорядження Кабінету Міністрів України № 167-р, 2021).

Цікавим є те, що освітні заклади поступово змінюють власні інформаційні політики: ухвалюють внутрішні положення щодо безпечного використання цифрових ресурсів, впроваджують механізми перевірки достовірності даних і розвивають культуру критичного мислення серед здобувачів освіти. Можна сказати, що такі заходи становлять ефективну відповідь на посилення інформаційних загроз у період воєнних викликів.

Особливу увагу в системі комунікаційної безпеки освіти слід приділяти педагогічному чиннику. Викладач стає ключовим агентом інформаційної

безпеки – саме він формує у студентів культуру відповідального споживання інформації, навички перевірки фактів і розуміння соціальних наслідків поширення фейкових даних. Як наголошують В. Крикун і Т. Бауліна, дезінформація в умовах гібридної війни виступає засобом підризу громадянської єдності, тому роль освіти у її подоланні є визначальною (Крикун, Бауліна, 2022, с. 30–33). Важливим елементом є підготовка педагогів до роботи в цифровому середовищі, здатність розпізнавати пропагандистські меседжі, здійснювати факт-чекінг і застосовувати медіаосвітні технології в навчанні.

Досвід освітніх реформ доводить, що розвиток цифрової компетентності педагогічних кадрів безпосередньо впливає на рівень комунікаційної безпеки освітнього закладу. Д. Лисов і О. Костенко зазначають, що ефективна протидія дезінформаційним явищам можлива лише за умови узгодженої державної політики, громадського контролю та розвитку критичного мислення у молоді (Лисов, Костенко, 2023, с. 245–248). У даному контексті освіта постає як механізм формування «інформаційного імунітету» суспільства.

Загрози інформаційній стабільності, про які говорять Н. Литвин і А. Ярош, зумовлюють необхідність переходу від реактивного до проактивного підходу в державній освітній політиці. Освітні заклади повинні не лише реагувати на дезінформаційні атаки, а й створювати умови для випереджувальної підготовки викладачів і студентів до їх розпізнавання (Литвин, Ярош, 2024, с. 288–290). Саме так реалізується системний підхід до формування комунікаційної безпеки, що поєднує державне регулювання, академічну автономію, соціальну відповідальність і медіаосвітні технології.

Таким чином, комунікаційна безпека виступає системоутворювальним чинником розвитку сучасної освіти, що забезпечує її стійкість до дезінформаційних викликів, підвищує довіру до навчальних інституцій і сприяє формуванню громадян, здатних діяти відповідально в інформаційному суспільстві.

Дезінформація як виклик освітньому процесу. У сучасному освітньому просторі дезінформація стала не лише зовнішнім, а й внутрішнім викликом, який безпосередньо впливає на якість навчального процесу, рівень довіри між його учасниками та загальний стан інтелектуальної безпеки суспільства. Згідно думки Б. Гривнака, І. Лопушинського та І. Сапіжак, дезінформаційні процеси в Україні мають системний характер і посилюються під час воєнних дій, охоплюючи також

сферу освіти. Масове використання цифрових технологій, соціальних мереж, освітніх платформ і месенджерів створює ситуацію, коли інформація поширюється швидше, ніж відбувається її перевірка, що суттєво підвищує ризик неконтрольованого розповсюдження фейкових повідомлень (Гривнак, Лопушинський, Сапіжак, 2024, с. 53–63). Вказане зумовлює необхідність не лише технічного контролю інформаційних потоків, а й виховання інформаційної культури та розвитку критичного мислення всіх учасників освітнього процесу.

Не можна також оминати той факт, що дезінформаційний вплив у сфері освіти має складну природу. Його механізми охоплюють емоційно-психологічні, когнітивні та соціальні аспекти. І. Єфіменко наголошує, дезінформація є елементом гібридної війни, спрямованим на руйнування довіри та дестабілізацію суспільства. В освітньому середовищі маніпуляції проявляються у формі поширення псевдонаукових даних, фальсифікації фактів або створення інформаційних «бульбашок», які звужують сприйняття реальності (Єфіменко, 2025, с. 1–8). Такі явища формують спотворене уявлення про світ, знижують рівень аналітичного мислення студентів і підривають інтелектуальну функцію навчальних інституцій.

Психологічний аспект дезінформації, за спостереженнями І. Верховцевої, М. Закірова, Г. Січкаренко, О. Хорватової та С. Кондратюка, проявляється у здатності інформаційних повідомлень викликати емоційні реакції страху, гніву чи роздратування, що безпосередньо впливають на поведінку та психологічну стійкість людини. Такі емоційно забарвлені повідомлення швидко поширюються в освітніх спільнотах, провокуючи паніку, міжособистісні конфлікти та зниження рівня довіри до викладачів. У подібних умовах педагог виконує роль не лише транслятора знань, а й фасилітатора емоційної рівноваги, допомагаючи студентам зберігати раціональність, критичність мислення та внутрішню стабільність у сприйнятті інформаційного контенту. Ефективні освітні практики мають поєднувати когнітивне навчання з емоційно-ціннісним вихованням, що забезпечує формування інформаційно-психологічної стійкості та зменшує вразливість до маніпулятивних впливів (Верховцева, Закіров, Січкаренко, Хорватова, Кондратюк, 2025, с. 270–277).

Важливим напрямом протидії дезінформації є розвиток медіаграмотності – комплексу знань, умінь і навичок, які забезпечують критичне сприйняття медіаконтенту, здатність виявляти маніпуляції та перевіряти достовірність фактів. Як підкреслюють Б. Іванцов і В. Бахмат, саме медіаосвіта є головним засобом підвищення

інформаційної стійкості суспільства, а освітні інституції повинні стати осередками формування навичок фактчекінгу й інформаційної відповідальності (Іванцов, Бахмат, 2024, с. 100–104). Включення медіаграмотності до змісту навчальних дисциплін сприяє виробленню у студентів сталої звички перевіряти джерела, оцінювати надійність інформації та мислити аналітично.

Доречно додати, що дезінформаційні ризики можуть виникати і всередині освітніх установ – через неузгодженість комунікацій, недостатню цифрову компетентність персоналу або відсутність єдиних правил інформаційної взаємодії. Слід відмітити, що внутрішні інформаційні збої нерідко призводять до зниження довіри до адміністрації та загальної репутаційної вразливості закладу освіти. Тому розробка політик комунікаційної прозорості, створення офіційних каналів інформування й системного зворотного зв'язку є необхідною умовою зміцнення інформаційної стійкості навчального середовища.

Особливе значення у протидії дезінформації має виховання етичної культури комунікації. У цифровому просторі кожен учасник освітнього процесу є не лише споживачем, а й ретранслятором інформації, тому, як слушно зауважує Т. Павленко, поширення недостовірних даних слід розглядати як моральне порушення академічної доброчесності. Формування культури інформаційної етики має стати наскрізною складовою педагогічної освіти, щоб виховувати у майбутніх фахівців відповідальність за власну цифрову поведінку (Павленко, 2022, с. 337–339).

Необхідно наголосити на тому, що дезінформація в освітній сфері не може бути подолана виключно технічними засобами. Вона потребує об'єднаних зусиль держави, освітніх установ та громадянського суспільства, формування відкритого комунікаційного середовища, заснованого на довірі, критичності мислення та спільній відповідальності за інформаційну безпеку.

Педагогічні та організаційні механізми протидії дезінформації в освіті. Проблема протидії дезінформації в освітньому середовищі потребує не лише нормативного та технічного регулювання, а передусім педагогічного осмислення. Ефективна інформаційна політика має ґрунтуватися на розвитку комунікативної культури, підвищенні рівня довіри в академічних спільнотах і формуванні здатності до критичного аналізу інформації. Освіта стає простором формування інформаційної стійкості особистості, у межах якого педагогічні та організаційні механізми відіграють ключову роль у нейтралізації дезінформаційних впливів.

Педагогічний аспект протидії дезінформації полягає у розвитку медіаосвітніх компетентностей, які охоплюють уміння критично мислити, аналізувати джерела інформації, визначати мету комунікації та оцінювати достовірність контенту. Цифрова грамотність педагога виступає умовою його професійної автономії, забезпечуючи здатність самостійно опрацювати дані, здійснювати фактчекінг і передавати відповідні навички здобувачам освіти. Медіаосвітня підготовка педагогічних кадрів повинна стати невід'ємною частиною системи підвищення кваліфікації, спрямованою на формування критичного сприйняття медіа та відповідального ставлення до інформаційного середовища.

Важливим напрямом є інтеграція медіаосвітніх технологій у навчальний процес. Використання інтерактивних методів, дебатів, симуляцій, аналізу кейсів сприяє рефлексії над джерелами інформації, вихованню аналітичного мислення та усвідомленню відповідальності за власні комунікаційні дії. Такий підхід дозволяє перетворити навчальний процес на майданчик формування інформаційної культури, де кожен учасник володіє інструментами самостійної перевірки фактів і розуміє суспільні наслідки поширення неправдивих відомостей.

Організаційний рівень протидії дезінформації передбачає створення у закладах освіти системи внутрішніх регламентів комунікаційної безпеки. Вони мають визначати правила інформаційної взаємодії, принципи використання цифрових платформ, етичні стандарти поведінки в мережі та алгоритми реагування на інформаційні інциденти. Комплексна стратегія інформаційної безпеки освітньої установи включає постійний моніторинг інформаційних потоків, аудит комунікацій і навчання персоналу, що дозволяє зменшити ризик поширення недостовірних даних і підвищити рівень довіри всередині колективу.

Важливим чинником є розвиток корпоративної культури довіри. Відкритість комунікацій, професійна етика та взаємоповага між усіма учасниками освітнього процесу формують середовище, стійке до зовнішніх інформаційних впливів. Керівництво навчальних закладів має приділяти увагу не лише нормативним аспектам комунікаційної безпеки, а й ціннісним орієнтирам, що підтримують атмосферу взаємної відповідальності та прозорості.

Не менш значущою складовою є співпраця закладів освіти з державними, громадськими та медійними структурами. Міжінституційна взаємодія сприяє координації інформаційних зусиль, реалізації спільних просвітницьких іні-

ціатив і створенню умов для швидкого обміну достовірною інформацією. Така співпраця посилює інформаційну стійкість освіти як соціального інституту та сприяє підвищенню довіри до державних і академічних інституцій.

Окремої уваги потребує розвиток інформаційно-етичної культури. Дезінформація має не лише технологічний, а й моральний вимір, тому формування етичної відповідальності за інформаційну поведінку є необхідним компонентом сучасної освіти. Виховання інформаційної етики повинно починатися на ранніх етапах навчання через курси, присвячені медіадоброчесності, цифровій культурі та правовим аспектам поширення даних.

Педагогічні та організаційні механізми протидії дезінформації мають діяти синхронно, формуючи єдину систему комунікаційної безпеки. Їх узгодженість визначає рівень стійкості освітнього середовища до маніпуляційних впливів та інформаційних ризиків. Освітні установи, що поєднують розвиток медіаграмотності, внутрішні політики безпеки та партнерську співпрацю, стають більш адаптивними до викликів цифрової епохи та здатними виховувати відповідальних громадян, орієнтованих на правдивість, критичність і суспільну довіру.

Отже, можна сказати, що комунікаційна безпека в освіті є комплексним феноменом, який інтегрує педагогічні, організаційні, технологічні та ціннісні засади забезпечення достовірності інформації. Вона виступає основою освітньої політики, спрямованої на формування критичного мислення, розвиток культури відповідального спілкування та підтримання інформаційної стабільності в умовах воєнних і соціальних трансформацій.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, варто наголосити, що комунікаційна безпека посідає системоутворювальне місце в сучасній освітній політиці України. Вона постає не як сукупність окремих технічних заходів, а як складна соціально-педагогічна конструкція, спрямована на збереження достовірності інформаційного середовища, розвиток критичного мислення та формування культури відповідального спілкування в цифровому просторі. Освітня система, яка володіє інструментами виявлення та нейтралізації дезінформаційних впливів, здатна не лише підвищувати рівень пізнавальної безпеки учасників навчального процесу, а й зміцнювати суспільну довіру до державних інституцій і наукових знань.

Дезінформація в освітньому просторі функціонує як багатовимірне явище, що поєднує інформаційно-психологічні, ціннісні та когнітивні аспекти впливу. Її небезпека полягає

у здатності формувати викривлені інтерпретації реальності, нав'язувати спрощені або емоційно забарвлені судження, що підміняють аналітичне мислення поверхневими оцінками. З огляду на вказане, стратегія протидії дезінформації в освіті має ґрунтуватися не лише на технологічних інструментах перевірки фактів, а й на вихованні внутрішньої інтелектуальної стійкості, здатності до рефлексії, самоаналізу та критичного ставлення до інформаційних потоків.

Педагогічний вимір комунікаційної безпеки виявляється у формуванні професійної та особистісної готовності викладачів працювати в умовах інформаційного ризику. Від рівня цифрової компетентності педагога залежить не лише якість навчання, а й загальна інформаційна стабільність освітнього середовища. Викладач, який володіє навичками фактчекінгу, аналітичного мислення та цифрової етики, стає носієм нової культури безпечної комунікації, передаючи її студентам через власний приклад і педагогічну практику. Освіта, що інтегрує медіаосвітні технології у всі дисципліни, формує у здобувачів уміння самостійно перевіряти інформацію, аналізувати джерела й робити усвідомлений вибір у складному комунікаційному полі.

Водночас забезпечення комунікаційної безпеки не обмежується педагогічним впливом, адже воно потребує системної організаційної підтримки. Ефективне функціонування інформаційно безпечного освітнього середовища можливе лише за наявності чітких регламентів, внутрішніх політик комунікаційної прозорості, узгоджених каналів обміну даними та механізмів швидкого реагування на інформаційні загрози. Керівництво освітніх установ має усвідомлювати, що інформаційна стабільність є таким самим показником якості освіти, як академічна доброчесність чи інноваційна активність. Формування внутрішньої комунікаційної культури довіри стає передумовою зміцнення репутаційного капіталу закладу освіти й підвищення його стійкості до маніпуляційних атак.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що комунікаційна безпека в освіті є невід'ємною складовою державної безпекової політики й водночас моральним орієнтиром для сучасного суспільства. Вона визначає нові стандарти відповідальності, взаємоповаги та етичного поведіння в інформаційному просторі. Формування інформаційної стійкості молоді, розвиток цифрової грамотності педагогів і створення прозорих комунікаційних структур у навчальних закладах є ключовими умовами побудови освітнього середовища, здатного не лише протистояти дезінфор-

мації, а й активно поширювати культуру правдивості, науковості та суспільної довіри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ: —

1. Верховцева І. Г., Закіров М. Б., Січкаренко Г. Г., Хорватова О. О., Кондратюк С. В. Масовокомунікаційні аспекти протидії інформаційному насиллю у кіберпросторі: кібердипломатія (вектор громадської дипломатії). *Актуальні проблеми сталого розвитку*. 2025. Том 2. № 2. С. 270–277
2. Гривнак Б., Лопушинський І., Сапіжак І. Дезінформація як загроза національній безпеці України в умовах неоголошеної російсько-української війни. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2024. Вип. № 1 (5). С. 53–63. URL: <https://journals.academ.vinnica.ua/index.php/eo-ua/article/view/122/115>
3. Дацків О. П., Задорожна І. П. Впровадження освіти для сталого розвитку у підготовку майбутніх учителів іноземних мов. *Педагогічна академія: Наукові записки*. С. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16809755>
4. Єфіменко І. В. Протидія дезінформації в соціальних мережах. *Академічні візії*. 2025. Вип. № 44. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15826202>
5. Іванцов В., Бахмат В. Протидія дезінформації та пропаганді в умовах війни: роль медіа та соціальних мереж. *Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення безпеки* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 верес. 2024 р.). Вінниця : Твори, 2024. С. 100–104. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad69ced0-93dd-44d5-a029-d85a8ed34dd2/content>
6. Крикун В., Бауліна Т. Дезінформація як засіб гібридної війни : сутність і наслідки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія*. 2022. Вип. 2. С. 30–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNUF_2022_2_7
7. Лаврентьева О. Формування професійної цифрової компетентності студентів інженерно-педагогічних спеціальностей агропромислового профілю в умовах інноваційного розвитку закладу вищої освіти. *Наукові записки. Серія: педагогіка*. 2022. Вип. № 2. 2022. С. 6–14. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27913/1/1_LAVRENTIEVA.pdf
8. Лисов Д. О., Костенко О. Я. Проблематика протидії дезінформаційним явищам у національному інформаційному просторі. Протидія дезінформації в умовах російської агресії проти України: виклики і перспективи. Науково-дослідний інститут публічної політики і соціальних наук. Харків, 2023. С. 245–248.
9. Литвин Н. А., Ярош А. О. Вплив дезінформації на національну безпеку України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний*

журнал. Вип. № 2. 2024. С. 288–290. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2024/71.pdf

10. Павленко Т. А. Дезінформація: поняття, ознаки, перспективи протидії. *Юридичний науковий електронний журнал*. Вип. № 7. 2022. С. 337–339. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2022/80.pdf
11. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/167-2021-%D1%80> (pp. 100–104). Vinnytsia: Tvory. Retrieved from: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ad69ced0-93dd-44d5-a029-d85a8ed34dd2/content> [in Ukrainian].
6. Krykun, V., & Baulina, T. (2022). Dezinformatsiia yak zasib hibrydnoi viiny: sutnist i naslidky [Disinformation as a means of hybrid warfare: Essence and consequences]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. *Filosofia*, 2, 30–33. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNUF_2022_2_7 [in Ukrainian].
7. Lavrentieva, O. (2022). Formuvannia profesiinoi tsyfrovoy kompetentnosti studentiv inzhenerno-pedahohichnykh spetsialnostei ahropromyslovoho profilu v umovakh innovatsiinoho rozvytku zakladu vyshchoi osvity [Formation of professional digital competence of engineering-pedagogical students of the agro-industrial profile in the context of innovative higher education development]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohika*. 2, 6–14. Retrieved from: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27913/1/1_LAVRENTIEVA.pdf [in Ukrainian].
8. Lysov, D. O., & Kostenko, O. Ya. (2023). Problematyka protydii dezinformatsiynym yavvyshcham u natsionalnomu informatsiinomu prostori [Issues of countering disinformation phenomena in the national information space]. In *Protydiia dezinformatsii v umovakh rosiiskoi agresii proty Ukrainy: vyklyky i perspektyvy*. Countering disinformation in the context of Russian aggression against Ukraine: Challenges and prospects (pp. 245–248). Kharkiv: Naukovo-doslidnyi instytut publichnoi polityky i sotsialnykh nauk [in Ukrainian].
9. Lytvyn, N. A., & Yarosh, A. O. (2024). Vplyv dezinformatsii na natsionalnu bezpeku Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [The impact of disinformation on Ukraine's national security under martial law]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. Legal Scientific Electronic Journal*, 2, 288–290. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/2_2024/71.pdf [in Ukrainian].
10. Pavlenko, T. A. (2022). Dezinformatsiia: poniattia, oznaky, perspektyvy protydii [Disinformation: Concept, features, and prospects of counteraction]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 7, 337–339. Retrieved from: http://www.lsej.org.ua/7_2022/80.pdf [in Ukrainian].
11. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021, March 3). Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovyykh kompetentnostei ta zatverdzhennia planu zakhodiv z yii realizatsii [On approval of the Concept for the development of digital competences and the implementation plan]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/167-2021-%D1%80> [in Ukrainian].
1. Verkhovtseva, I. H., Zakirov, M. B., Sichkarenko, H. H., Khorvatova, O. O., & Kondratiuk, S. V. (2025). Masovokomunikatsiini aspekty protydii informatsiinomu nasylli u kiberprostori: kiberdyplomatiia (vektor hromadskoi dyplomatii) [Mass-communication aspects of countering informational violence in cyberspace: Cyber diplomacy (vector of public diplomacy)]. *Aktualni problemy staloho rozvytku. Actual Problems of Sustainable Development*, 2 (2), 270–277. [in Ukrainian].
2. Hryvniak, B., Lopushynskiy, I., & Sapizhak, I. (2024). Dezinformatsiia yak zahroza natsionalnoi bezpetsi Ukrainy v umovakh neoholoshenoj rosiisko-ukrainskoi viiny [Disinformation as a threat to Ukraine's national security during the undeclared Russo-Ukrainian war]. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezpereronoj osvity. Seriya "Ekolohiia. Publichne upravlinnia ta administruvannia"*, 1 (5), 53–63. Retrieved from <https://journals.academ.vinnica.ua/index.php/eco-pa/article/view/122/115> [in Ukrainian].
3. Datskiv, O. P., & Zadorozhna, I. P. (2025). Vprovadzhennia osvity dlia staloho rozvytku u pidhotovku maibutnykh uchyteliv inozemnykh mov [Implementation of education for sustainable development in the training of future foreign language teachers]. *Pedahohichna akademiia: Naukovi zapysky*. Pedagogical Academy: Scientific Notes, 1–17. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16809755> [in Ukrainian].
4. Yefimenko, I. V. (2025). Protydiia dezinformatsii v sotsialnykh merezhakh [Countering disinformation in social networks]. *Akademichni vizii*. 44, 1–8. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15826202> [in Ukrainian].
5. Ivantsov, V., & Bakhmat, V. (2024). Protydiia dezinformatsii ta propahandi v umovakh viiny: rol media ta sotsialnykh merezh [Countering disinformation and propaganda during war: The role of media and social networks]. In *Bezpekova sytuatsiia v Ukraini v umovakh viiny: stan, zahrozy, napriamy zabezpechennia bezpeky*: zbirnyk tez Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kyiv, 27 veresnia 2024 r.).

Дата першого надходження статті до видання: 29.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.12.2025